

26 Zkontrolujte si fakta!

Témata: bezpečně online,
kritické myšlení, mediální gramotnost,
digitální občanství

- Věková kategorie:** 15+
- Počet účastníků:** až 20 osob
- Doba trvání aktivity:** 60 minut
- Metody školení:** simulace, skupinová práce, diskuse, reflexe
- Cíle aktivity:**
- posoudit pravdivost a důvěryhodnost dostupných informací,
 - vybírat a třídit informace s ohledem na účel jejich použití a tento výběr informací zdůvodnit,
 - sestavit seznam úvah pro vytvoření informačního průzkumu,
 - uvědomit si manipulaci při zpracování a šíření informací,
 - poskytovat zpětnou vazbu ke způsobu práce a k nakládání s informacemi,
 - prezentovat výsledky informačního průzkumu,
 - porozumět náročné situaci cílových skupin nenávistných projevů (z komunity LGBT),
 - zamyslet se nad svým postojem k virálně šířeným informacím.
- Materiály:**
- přístup k internetu a dostupné IKT (mobilní telefony, tablety, PC – min. 1 kus pro každou skupinu),
 - výtisky úkolů pro výzkumníky (1x rozstříhané) a list pro pozorovatele (2x pro každou skupinu),
 - psací potřeby, flipchartový papír a fixy.
- Klíčová slova:** informační zdroje, ověřování informací, online kampaň, šíření informací, nenávistné projevy

Průběh aktivity:

Příprava před aktivitou: Najdeme dobrovolníky, kteří budou působit jako pozorovatelé. Bude to asi polovina skupiny. Předáme jim list pozorovatele (příloha 1), vysvětlíme jim pokyny k jeho vyplnění a ujistíme se, že rozumí a vědí, jaké informace budou zaznamenávat.

Doporučení pro vedení aktivity:

- Aktivita bude efektivnější, pokud budou pozorovatelé před jejím zahájením informováni. Pokud je to možné, určíme ve skupině pouze jednoho pozorovatele, čímž zvýšíme počet výzkumníků.

Témata



Věková kategorie



15+

Velikost skupiny



až 20 osob

Čas



60 Minut

- Výzkumníci by neměli mít pocit, že jsou „testováni“ pozorovateli. Vysvětlíte, že úlohou pozorovatelů je hodnotit různé metody práce s informacemi a že samotná úloha není založena na jediném správném řešení.
- Pozorovací list můžeme, ale nemusíme ukázat výzkumníkům. Pokud jim ho neukážeme, jejich pozornost nebude upoutána na oblasti zájmu a výsledky mohou být zajímavější. Tento krok však může zvýšit tlak na výzkumníky. Naopak poskytnutí pracovního listu předem povede k lepší spolupráci mezi pozorovateli a výzkumníky.
- Během závěrečné reflexe můžeme vznést otázku zkreslení průzkumu výsledky, které jsme „chtěli zjistit“. Využijeme ji k diskusi o postoji k informacím, které známe, ale nechceme jim věřit.
- Jedním z rizik dezinformací nebo silných předsudků šířených na internetu je, že mohou být snadno zaměněny za skutečnost. Můžeme zjistit, zda si účastníci myslí, že uvedení takového „faktu“ v průzkumu mohlo přispět k šíření předsudků vůči skupinám nebo jednotlivcům.
- V diskuzích s účastníky můžeme také používat stránky vyvracející hoaxy, abychom ukázali, jak falešné zprávy přispívají k podněcování nenávistných projevů.

1. Vysvětlíme účastníkům, že tato aktivita je zaměřena na používání internetu jako informačního zdroje. Ptáme se, jak často k tomuto účelu používají internet a které stránky nejčastěji využívají k získávání informací.

2. Postavíme je do následující situace: *Po několika homofobních útocích (zejména prostřednictvím internetových stránek a videí) na mladé homosexuály a následném silném lobbingu nevládních organizací se připravuje parlamentní debata. Vláda navrhuje zákon, který by vytvořil fond, jenž by poskytoval vzdělávání v oblasti boje proti homofobním postojům a vytvářel podpůrné mechanismy pro mladé homosexuály. Opoziční strany prohlásily, že návrh nepodpoří. Jste v pozici asistenta poslance, který hodlá vystoupit v rozpravě. Máte 30 minut na sestavení předběžného přehledu o dané problematice.*

3. Vysvětlíte účastníkům, že budou pracovat ve skupinách po čtyřech (2 výzkumníci a 2 pozorovatelé, kteří se řídí metodikou výzkumníků). Vysvětlíte jim, že každý výzkum vyžaduje výběr vhodných metod práce. Proto se před zahájením práce na zadání pokusíme navrhnout seznam důležitých úvah při sestavování průzkumu. Návrhy účastníků zaznamenáváme na flipchart a v případě potřeby doplňujeme příslušné body. Oddělíme pozorovatele od skupiny a druhou část skupiny rozdělíme tak, aby v ní byl přibližně stejný počet zástupců opozičních a vládních stran. Každé skupině zadejte konkrétní úkol (příloha 2).

4. Účastníci mají na vyplnění dotazníku 30 minut. Doporučíme jim, aby prvních 20 minut využili k vyhledání relevantních informací a zbývajících 10 minut ke společnému nastínění hlavních bodů, které budou prezentovat svému poslanci nebo poslankyni.

5. Po dokončení úkolu jim dáme dalších 5–10 minut na zpětnou vazbu od pozorovatelů, kteří shrnou svá hlavní zjištění. Snaží se posoudit, do jaké míry bylo vyhledávání informací objektivní a smysluplné.

6. Vyzvěte výzkumné pracovníky, aby představili hlavní body projevu svého poslance nebo poslankyně. Mohou je prezentovat v bodech, aby bylo snáze pochopitelné, že projev pouze připravují, ale sami jej nepřednášejí.

7. Po každé prezentaci bude vyhrazen čas pro pozorovatele, aby shrnuli svá zjištění a zodpověděli případné dotazy ostatních skupin.

Závěrečná analýza:

Otázky k průzkumu a brífinku poslanců

- *Jak jste vnímali obtížnost úkolu? Co bylo nejtěžší?*
- *Proč jste se rozhodli pro konkrétní webovou stránku, na které jste hledali informace? Do jaké míry jste zvážili důvěryhodnost informací, které jste použili?*
- *Soustředili jste se spíše na hledání informací podporujících stanovisko vaší poslanecké strany, nebo jste se snažili najít objektivní pohled na věc? Co myslíte, že by udělal skutečný výzkumník?*
- *Hledali jste jednotlivé případy útoků proti homosexuálům? Pokud ne, může to být relevantní?*
- *Myslíte si, že by skuteční poslanci byli s vaší prací spokojeni? Byli by spokojeni i voliči této strany?*

Otázky týkající se používání internetu pro výzkumné účely

- *Uvědomili jste si něco důležitého při používání internetu pro výzkumné účely? Přidali byste něco k seznamu doporučení, která jste obdrželi na začátku aktivity?*
- *Překvapila vás různorodost informací, které jednotlivé skupiny přinesly? Jak to vysvětlíte?*
- *Jaké metody můžete použít k ověření důvěryhodnosti webu nebo předložených informací? Používáte je běžně?*

Otázky týkající se homofobie a nenávistných projevů na internetu

- *Našli jste příklady diskriminace nebo urážek?*
- *Myslíte si, že jste našli nepravdivé nebo zavádějící informace?*
- *Jaká jsou rizika nekontrolovaného publikování na internetu? Napadají vás způsoby, jak snížit riziko, že ostatní lidé tyto názory přijmou a budou je považovat za „fakt“?*

Varianty aktivity:

- Můžeme zvolit jinou cílovou skupinu, o které budou účastníci shromažďovat informace. Mohou to být ženy, Romové, etnické menšiny, žadatelé o azyl atd.
- Aktivitu lze provádět bez využití pozorovatelů. V takovém případě by si každý vedl záznamy o svých činnostech. Před zahájením aktivity je třeba celé skupině vysvětlit, jak vyplnit list pozorovatele.
- Rozšíření aktivity: Účastníci by mohli revidovat seznam doporučení pro provádění online průzkumu a vytvořit vlastní příručku. Mohou také sestavit kontrolní seznam pro sdílení informací s ostatními.

Zdroj: KEEN, E., GEORGESCU, M. BOOKMARKS – *Príručka boja proti nenávistným prejavom prostredníctvom vzdelávania k ľudským právam*, [Aktivita: Over si fakty! str.48–52]. Rada Evropy, 2016.

Dostupné na: <https://www.iuventa.sk/files/nove_pdf_bookmarks_okok_final.pdf>

PŘÍLOHA

Příloha 1 – List pozorovatele

Klíčová slova zadaná do vyhledávače	
PRO KAŽDOU NAVŠTÍVENOU STRÁNKU:	
Název webu	
Počet minut strávených na stránce	
„Zaměření“ webu (neutrální, pro LGBT, homofobní)	
Proč byla vybrána tato webová stránka?	
Byla ověřena pravost stránky? Jak?	
Byl u každé získané informace uveden její zdroj? Byl zdroj ověřen?	
Další informace:	



Příloha 2 – Specifikace úkolů pro skupiny (rozstříhat)

POLITIK 1:

Vaše poslankyně je členkou koaliční strany. Bude se důrazně vyslovovat ve prospěch nové legislativy. Vyhledejte na internetu informace k jejímu projevu a sestavte seznam 5 klíčových bodů, které by měla v projevu zmínit.

POLITIK 2:

Váš poslanec je členem opoziční strany. Má důrazně vystoupit proti zřízení fondu a vyčlenění prostředků ze státního rozpočtu na řešení tohoto problému. Vyhledejte si na internetu informace k jeho projevu a sestavte seznam 5 klíčových bodů, které by měl ve svém projevu zmínit.

POLITIK 3:

Váš poslanec je členem menší strany, která se ještě nerozhodla, zda vládní návrh podpoří. Vyhledejte na internetu informace, které se týkají jeho rozhodnutí, a sestavte seznam 5 klíčových bodů, které by měl ve svém projevu zmínit.

POZOROVATELÉ

Vaším úkolem je analyzovat přístup výzkumníků k průzkumu. Snažte se zachytit co nejvíce informací a zaznamenat je do listu pozorovatele. S výzkumnými pracovníky můžete komunikovat do té míry, abyste je příliš neodváděli od jejich výzkumných úkolů. Zeptejte se jich, co dělají a proč zvolili určitý postup.
